

विद्या भवन बालिका विद्यापीठ लखीसराय

वर्ग दशम् विषय संस्कृत विषयशिक्षक श्यामउदय सिंह

ता: 01-06-2021 (एन.सी.ई.आर. टी. पर आधारित)

पाठः प्रथमः पाठनाम शुचिपर्यावरणम्(बोर्ड बेस्ड क्वेश्चन)

1. मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकद्वयस्य अन्वयं पूरयत। (½×8=4)

मञ्जूषा- जनेभ्यः, कलरव, रस, चल, जीवन, प्रस्तरतले, निसर्ग, समाविष्टा

- I. अयि चल बन्धो! खगकुलकलरव गुञ्जितवनदेशम्।
पुर-कलरव सम्भ्रमितजनेभ्यो धृतसुखसन्देशम्॥
चाकचिक्यजालं नो कुर्याज्जीवितरसहरणम्॥ शुचि ...॥
अन्वयः- बन्धो ! खगकुल (i)_____ गुञ्जितवनदेशम् (ii)_____ पुर-कलरव
सम्भ्रमित (iii)_____ धृत सुख सन्देशम्। चाकचिक्यजालं जीवित (iv)_____
हरणम् न कुर्यात्।
- II. प्रस्तरतले लतातरुगुल्मा नो भवन्तु पिष्टा।
पाषाणी सभ्यता निसर्गे स्यान्न समाविष्टा॥
मानवाय जीवनं कामये नो जीवन्मरणम्। शुचि ...॥
अन्वयः- लतातरु गुल्माः (i)_____ न पिष्टाः भवन्तु। (ii)_____ पाषाणी
सभ्यता (iii)_____ न स्यात्। (अहम्) मानवाय (iv)_____ कामये जीवन्मरणम्
न।

2. कथाक्रमानुसारं वाक्यानि पुनः लेखनीयानि-

- i. शुचि-पर्यावरणम् आवश्यकम् अस्ति।
- ii. वायु-प्रदूषणम् भवति।
- iii. शकटीयानम् धूमं मुञ्चति।
- iv. महानगरेषु वाहनानाम् अन्नताः पङ्क्तयः धावन्ति।
- v. पर्यावरणम् प्रदूषितम् भवति।
- vi. शतशकटीयानम् कज्जलमलिनं धूमं मुञ्चति।
- vii. महानगरेषु चलनम् कठिनम् भवति।
- viii. वाष्पयानमाला ध्वानम् वितरन्ती सधावति।

3 कथाक्रमानुसारं वाक्यानि पुनः लेखनीयानि-

- ix. अमुना दुर्दान्तैः दशनैः जनग्रसनम् न स्यात्।
- x. महानगरेषु कालायसचक्रम् अहर्निशम् चलति।
- xi. चक्रम् सर्वदा वक्रम् भ्रमति।
- xii. अधुना प्रकृतिरेव शरणम् गन्तव्यम्।
- xiii. अस्मिन् संसारे जीवितं कठिनं अस्ति।
- xiv. अस्मभ्यम्-पर्यावरणम् आवश्यकम्।
- xv. चक्रम् मनः शोषयति तनुः च पेषयति।
- xvi. शुचि-पर्यावरणम् आवश्यकम् अस्ति।

1. उत्तर

- I. (i) कलरव (ii) चल (iii) जनेभ्यः (iv) रस
- II. (i) प्रस्तरतले (ii) निसर्गे (iii) समाविष्टा (iv) जीवनं

2. उत्तर

- i. शकटीयानम् धूमं मुञ्चति।
- ii. शतशकटीयानम् कज्जलमलिनं धूमं मुञ्चति।
- iii. वाष्पयानमाला ध्वानम् वितरन्ती सधावति।
- iv. महानगरेषु वाहनानाम् अन्नताः पङ्क्तयः धावन्ति।
- v. वायु-प्रदूषणम् भवति।
- vi. महानगरेषु चलनम् कठिनम् भवति।
- vii. पर्यावरण प्रदूषितम् भवति।
- viii. शुचि-पर्यावरणम् आवश्यकम् अस्ति।

3 उत्तर

- ix. अस्मिन् संसारे जीवितं कठिनं अस्ति।
- x. महानगरेषु कालायसचक्रम् अहर्निशम् चलति।
- xi. चक्रम् मनः शोषयति तनुः च पेषयति।
- xii. चक्रम् सर्वदा वक्रम् भ्रमति।
- xiii. अमुना दुर्दान्तैः दशनैः जनग्रसनम् न स्यात्।
- xiv. अधुना प्रकृतिरेव शरणम् गन्तव्यम्।
- xv. अस्मभ्यम्-पर्यावरणम् आवश्यकम्।
- xvi. शुचि-पर्यावरणम् आवश्यकम् अस्ति।

